

KARTA PRZEDMIOTU

1. Informacje wstępne

Nazwa przedmiotu	Psychologia osobowości
Wydział	Wydział Nauk Społecznych i Filologii
Kierunek	Psychologia
Specjalność/Ścieżka specjalizacyjna	—
Poziom PRK	7 PRK
Poziom kształcenia	jednolite studia magisterskie
Forma studiów	studia stacjonarne
Grupa zajęć	—
Liczba punktów ECTS	6
Rodzaj przedmiotu	obowiązkowy
Liczba godzin ogółem	56 godz.
Cykl dydaktyczny	2024/2025 zimowy
Semestr studiów	3
Rok studiów	2
Profil kształcenia	ogólnoakademicki
Rok realizacji	2025/2026
Język wykładowy	polski
Osoba odpowiedzialna za przedmiot	dr Marek Majczyna (e-mail: mmajczyna@uafm.edu.pl)

Semestr, liczba punktów ECTS, rodzaj zajęć, liczba godzin w planie studiów

Semestr	Wykład	Ćwiczenia	ECTS
3	28 godz.	28 godz.	6

2. Cele przedmiotu

C1	Celem wykładu jest dostarczenie aktualnego stanu wiedzy dotyczącego podstawowych zagadnień i problematyki związanej z koncepcjami i teoriami osobowości. Zapoznanie studentów z głównymi wątkami i aspektami psychologii osobowości. Pokazanie relacji pomiędzy poszczególnymi ujęciami i kierunkami w odniesieniu do funkcjonowania człowieka jako jednostki i jako uczestnika życia społeczno-kulturowego. Zaprezentowanie najważniejszych elementów w obszarze genezy, struktury, funkcji, dynamiki i patologii w rozwoju osobowości. Uwrażliwienie na konieczność rozwoju osobistego w kontekście ideału osobowego.
----	---

3. Wymagania wstępne

Brak.

4. Opis efektów uczenia się

W1	Wiedza: posiada wiedzę o specyfice nauki o osobowości oraz jej właściwościach (założenia metasytemowe, kryteria porównywania teorii/koncepcji).	EUK7_W1, EUK7_W2, EUK7_W3
W2	Wiedza: dysponuje wiedzą z zakresu koncepcji osobowości, która pozwala rozumieć człowieka w sposób całościowy i kontekstowy.	EUK7_W2, EUK7_W4
W3	Wiedza: identyfikuje główne modele struktury i funkcjonowania człowieka opracowane przez różne nurty w psychologii osobowości.	EUK7_W3, EUK7_W5
U1	Umiejętności: potrafi objasnić, na czym polega integrująca funkcja osobowości w funkcjonowaniu człowieka.	EUK7_U1, EUK7_U8
U2	Umiejętności: umie wskazać najbardziej znaczące osiągnięcia poszczególnych twórców i nurtów oraz najważniejsze dylematy dotyczące rozumienia osobowości i jej znaczenia dla opisu człowieka.	EUK7_U2
U3	Umiejętności: potrafi szacować osobowościowe predyspozycje do różnych zachowań.	EUK7_U3
K1	Kompetencje społeczne: rozumie znaczenie związku natury i kultury w funkcjonowaniu człowieka, jest otwarty na poglądy i postępowanie innych ludzi, jest świadomy konieczności stałego uaktualniania wiedzy i umiejętności w zakresie swojej pracy zawodowej.	EUK7_KS1

5. Treści programowe

Wykład (28 godz.)

Kod	Tematyka zajęć (nr semestru: 3)
Wyk1	Wprowadzenie do psychologii osobowości. Jej specyfika, rodzaj stawianych pytań, relacje z innymi dziedzinami wiedzy o człowieku (głównie: filozofii, antropologii kulturowej, socjologii), innych dyscyplin psychologii (ogólna, różnic indywidualnych, społeczna) oraz praktyki psychologicznej (klinicznej, diagnostycznej, edukacyjnej, kierowania). Obszary zastosowania wiedzy o osobowości: terapia, wspomaganie, samopoznanie i określenie siebie, modyfikacja, rozwój własny (wewnętrzny) w biegu życia. Elementy patologii osobowości.
Wyk2	Związek psychologii osobowości z koncepcjami jednostki ludzkiej (antropologia filozoficzna i społeczna). Historyczny zarys koncepcji człowieka („zakładnik”, „pan i niewolnik”, „rola społeczna”, „aktor i obserwator”, „podmiot własnej aktywności”) i rodzajów aktywności społecznej („twórczy”, „adaptacyjny”, „destrukcyjny”). Osobowość jako kategoria psychologiczna: rodzaje definicji osobowości; koncepcje osobowości i kryteria ich klasyfikacji; podstawowe problemy teorii osobowości (stałość zachowania, indywidualność, społeczny układ odniesienia, stan/proces).
Wyk3	Teoria i opis. Wyróżniki i właściwości teorii osobowości (w ujęciu systematycznym). Czynniki osobowości w ujęciu historycznym (Allport). Przyczyny rozbieżności, wieloaspektowości i kulturowego wymiaru danej koncepcji osobowości. Dochodzenie do psychologicznego ujmowania osobowości: jako wynik odkrywania świata, jako podstawa formułowania problemów badawczych, jako uzasadnienie technik modyfikacyjnych, jako podstawa filozofii bycia jednostki. Ujmowanie holistyczne bądź fragmentaryczne. W poszukiwaniu „uniwersaliów” psychologicznych osobowości (model Eysencka, badania leksykalne tzw. „wielkiej piątki” i pięcioczynnikowej teorii osobowości McCrae i Costy).
Wyk4	Odkrycie nieświadomości jako jakościowa zmiana sposobu ujmowania psychiki ludzkiej (psychologia głębi). Narodziny psychoanalizy i jej rola w powstawaniu nowych koncepcji osobowości i nowych problemów psychologii (nerwice, lęk pierwotny, mechanizmy obronne, zachowania symboliczne, rozwój psychiczny i zmiany osobowości, patologizacja osobowości, wspomaganie i terapia). Początki psychoanalizy (Breuer). Punkt widzenia na życie psychiczne w psychoanalizie (metapsychologia). Struktura i dynamika tzw. „aparatu psychicznego” (Freud): to, ja, nad-ja oraz nieświadome, świadome. Teoria rozwoju psychoseksualnego i charakteru. Freudowska koncepcja kultury.
Wyk5	Psychologia analityczna (Jung) jako próba rozszerzenia kategorii determinant osobowości – poza doświadczenia indywidualne (ontogenetyczne), tło „symbolicznego” – poza język. Psychologiczne ujęcie kultury. Analityczna koncepcja osobowości (Jung). Podstawowe kategorie psychologii analitycznej: jaźń, nieświadomość osobowa i zbiorowa, archetypy, funkcje psychiczne, indywiduacja (i jej fazy).

Wyk6	Psychologia indywidualna (Adler) jako powiązanie rozwoju, zdrowia psychicznego, nerwicy oraz wyróżnionych dysfunkcji i zaburzeń z istnieniem rozwojowej orientacji prospołecznej. Podstawowe kategorie psychologii indywidualnej: cel, pozycja w rodzinie, dążenie do wyższości, poczucie niższości, kompensacja, twórcza jaźń, styl życia. Protest męski – w kierunku ujawnienia roli płci w społecznym funkcjonowaniu kobiet. Psychoanaliza (neopsychoanaliza) zorientowana kulturowo. Wzajemne związki między psychoanalizą a antropologią kulturową: oddziaływanie i zapożyczenia. Fromm i rola jego koncepcji formowania się mentalności wspólnot ludzkich zależnego od frustracji podstawowych potrzeb: indywidualizm w służbie tzw. zdrowego społeczeństwa. Rola Horney w przejściu od koncepcji determinacji kulturowych do psychologii humanistycznej. Neopsychoanaliza jako rozwinięcie, poszerzenie i uzupełnienie myśli psychoanalitycznej o nowe wątki: społeczne i kulturowe (Sullivan). Psychospołeczny rozwój osobowości (Erikson).
Wyk7	Psychologia egzystencji i psychologia humanistyczna. Podstawowe założenia dotyczące „bycia” i „stawania się” człowieka (osoby) – świat człowieka/osoby. Znaczenie fundamentalnej relacji w jakich pozostaje jednostka: wobec siebie samej (samoodniesienie) i wobec warunków (zewnętrznych i wewnętrznych) przekształcanych w sytuację jako odwrócenie relacji: jednostka-sytuacja. Nowe znaczenie rozumienia i wyjaśniania oraz jego wpływ na formułowanie problemów badawczych oraz diagnostyki psychologicznej (w kategoriach „losu” i „wyboru”). Znaczenie przełomu humanistycznego w psychologii i innych naukach społecznych (psychiatrii, socjologii). Przejście do ujęć transpersonalnych.
Wyk8	Osobowość z perspektywy teorii uczenia się. Podstawowe pojęcia i założenia teorii uczenia się. Teoria uczenia się a: socjalizacja osobowości, funkcjonowanie i zaburzenia osobowości, modyfikowanie zachowania i terapia. Nowe tendencje w społecznej teorii uczenia się (samowzmocnienie w koncepcji Bandury oraz oczekiwania i kompetencje w koncepcji Mischela): integracja z podejściem poznawczym. Wpływ teorii uczenia się na wybrany rys osobowości – znaczenia związku społecznego uczenia się i sytuacyjnego kontekstu dla sprawczych działań człowieka.
Wyk9	Poznawcze koncepcje psychologii osobowości. Osobowość jako system poznawczy: geneza i funkcje. Wymiary systemu poznawczego: złożoność, abstrakcyjność-konkretność, stopień integracji, stopień stabilizacji, otwartość na nowe doświadczenia. Nowsze tendencje w badaniu poznawczych wymiarów osobowości: style atrybucyjne, potrzeba otwarcia-zamknięcia poznawczego, orientacja na stan vs orientacja na działanie. Wybrane poznawcze kategorie opisu osobowości: konstrukty osobiste, projekty osobiste, dążenia osobiste, zadania życiowe (tworzenie i realizacja planów osobistych). Główne założenia współczesnej poznawczej psychologii osobowości: osobowość jako źródło znaczeń (konstruowanie poznawcze). Wiedza osobista (samowiedza) i sposób jej użycia w konstruowaniu zdarzeń (rola kategorii pojęciowych i schematów poznawczych i oceniających. Osobowość a „zarządzanie” własnym zachowaniem (znaczenie procesów samokontroli dla spójności zachowania).
Wyk10	Podstawy psychologii Ja. Konstruowanie poznawcze świata i samego siebie (od atrybucji do fenomenologii) jako fundamentalne zadanie osobowości: ogólna charakterystyka. Dynamiczne konstruowanie własnej przyszłości a adaptacja psychologiczna (generowanie odległych zadań życiowych, możliwych „Ja”, tworzenie planów i programów, procesy wyobraźni, narracji i autonarracje). (Re)konstruowanie własnej przeszłości a przystosowanie psychiczne (znaczenie procesów modyfikacji zapisu pamięciowego zdarzeń, uzasadniania własnego postępowania, porównań społecznych, samooszukiwania się). Schematy (matryce) Ja, My, Wy i ich wpływ na spostrzeganie świata, siebie w świecie i decyzje wyboru postępowania.
Wyk11	Psychologia jednostki ludzkiej. Kategoria cech propriacyjnych (Allport) i sensu (Frankl). Ja podmiotowe i przedmiotowe: zjawisko samoświadomości. Kategoria Ja jako podstawowa przesłanka integracji doświadczenia i zachowania na poziomie osoby. Ja w psychoanalizie, psychologii humanistycznej i fenomenologicznej i psychologii poznawczej: podobieństwa i różnice. Poznawczo-doświadczeniowa teoria Ja Epsteina jako przykład dążenia do integracji wszystkich trzech perspektyw. Geneza i rozwój Ja: rola interakcji społecznych i Ja odzwierciedlonego. Ja prywatne. Ja publiczne. Ja kolektywne.
Wyk12	Zmiana w zakresie ujmowania właściwości kategorii „człowieczeństwo”: rekonstrukcja założeń koncepcji behawiorystycznych i konstytucjonalnych (typologicznych; związki umysłu z ciałem). Znaczenie odkryć genetyki, psychobiologii, psychologii ewolucyjnej i socjobiologii dla wyjaśniania stałości i spójności funkcjonowania osobowości. O przydatności bądź nieprzydatności podstawowych kategorii antropologicznych w obszarze psychologii osobowości w oświetleniu nowszych ujęć dotyczących umysłu, intencjonalności, świadomości i wolności człowieka.
Wyk13	Podmiotowa perspektywa psychologii osobowości: poczucie własnej wartości, poczucie tożsamości (jedności i odrębności od innych), poczucie kontroli nad biegiem zdarzeń, wzrostu i rozwoju osobistego (Ja realne, idealne, powinnościowe), trafnego samopoznania. Podmiotowa kontrola jako przesłanka skutecznej aktywności własnej: rola oczekiwań wolności, kontroli i własnej skuteczności (Bandura), „wyuczona bezradność” (Seligman), poczucie sprawstwa (agency). Procesy autoafirmacji i autoweryfikacji a iluzje na swój własny temat.
Wyk14	Perspektywy psychologii osobowości. W kierunku tzw. „pełnej osoby” (Mischel) – poziomy analizy osobowości (ujęcie integrujące własności osoby i osobowości w kategoriach rozwoju i autotranscendencji). Możliwości konstruowania tzw. aksjologicznej koncepcji osobowości. Osoba i osobowość – w kierunku ich rozumienia w kategoriach „powszechności” i „wyjątku” (Gałdowa).

Ćwiczenia (28 godz.)

Kod	Tematyka zajęć (nr semestru: 3)
-----	---------------------------------

Cw1	Wprowadzenie do psychologii osobowości. Jej specyfika, rodzaj stawianych pytań, relacje z innymi dziedzinami wiedzy o człowieku. Związek psychologii osobowości z koncepcjami jednostki ludzkiej. Antropologia filozoficzna, społeczna i psychologiczna.
Cw2	Potoczne a naukowe badanie osobowości. Lektura: Cervone, Pervin, 2011, rozdz. 2, s. 41-81.
Cw3	Teoria i opis. Wyróżniki i właściwości teorii osobowości w ujęciu systematycznym. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.1-8.2, s. 652-655; Allport, 1988, s. 33-50.
Cw4	Odkrycie nieświadomości jako jakościowa zmiana sposobu ujmowania psychiki ludzkiej. Psychologia głębi. Psychologia analityczna Junga jako próba rozszerzenia kategorii determinant osobowości. Psychologia indywidualna Adlera. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.3.1-8.3.3, s. 655-670.
Cw5	Narzędzie badawcze – ACL. Cechy, własności osoby – aspekt subiektywny i obiektywny.
Cw6	Psychoanaliza (neopsychoanaliza) zorientowana kulturowo. Psychologia ego i teoria relacji z obiektem. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.3.4-8.3.6, s. 670-683.
Cw7	Psychologia egzystencji i psychologia humanistyczna bycie i stawianie się człowieka-osoby, świat człowieka-osoby. Autodeterminacja. Psychologia pozytywna. Koncepcja potencjału ludzkiego. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.4-8.5, s. 683-700; Rogers, 2002, s. 105-159.
Cw8	Narzędzie badawcze – HEXACO (prezentacja narzędzia i analiza wyników).
Cw9	Osobowość z perspektywy teorii uczenia się, aspekt społeczno-poznawczy w psychologii osobowości. Osoba-sytuacja. Podstawy psychologii Ja obraz siebie i auto-narracja. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.6, s. 700-720; Oleś, 2003, s. 194-198.
Cw10	Socjobiologiczna koncepcja osobowości. Psychologia narracyjna. Teoria dialogowego Ja – polifonia osobowości. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.7-8.8, s. 720-731; Hall, Lindzey, Campbell, 2006, s. 392-405.
Cw11	Wprowadzenie do zaburzeń osobowości. Rozumienie siebie i swoich relacji międzyosobowych. Analiza psychologiczna filmu pt. "To nie jest kraj dla starych ludzi".
Cw12	Współczesne koncepcja Ja. Samowiedza. Samoocena. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.9, s. 731-749.
Cw13	Perspektywy psychologii osobowości – w kierunku tzw. pełnej osoby. Integracja wiedzy o osobowości – w kierunku spójności teorii i praktyki. Lektura: Oleś, Drat-Ruszczak, 2008, 8.10, s. 749-764.
Cw14	Integracja wiedzy o osobowości – w kierunku spójności teorii i samopoznania. Znaczenie dezintegracji pozytywnej dla rozwoju osoby. Lektura: Drat-Ruszczak, 2008, s. 417-438.

6. Metody dydaktyczne

Wykład	
M1	Analiza przypadków
M17	Prezentacja multimedialna
M19	Studium przypadku
M20	Wykłady
M12	Wykorzystanie nowoczesnej technologii teleinformatycznej (efekt szkolenia zrealizowanego w ramach projektu O poprawie kompetencji – program rozwoju kadry akademickiej Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)
Ćwiczenia	
M1	Analiza przypadków
M2	Analiza tekstów
M3	Burza mózgów
M6	Dyskusja
M15	Praca nad projektami
M17	Prezentacja multimedialna
M19	Studium przypadku

7. Nakład pracy studenta

Forma aktywności studenta	Obciążenie studenta
---------------------------	---------------------

Wykład	28 godz.
W tym metodą e-learning:	0 godz.

Ćwiczenia	28 godz.
W tym metodą e-learning:	0 godz.

Praca własna studenta	
	94 godz.

Całkowite obciążenia	
Sumaryczna liczba godzin dla przedmiotu wynikająca z całego nakładu pracy studenta	150 godz.
Sumaryczna liczba punktów ECTS dla przedmiotu	6 ECTS

8. Kryteria oceny

Warunki zaliczenia przedmiotu:

Znajomość tekstów omawianych podczas ćwiczeń - weryfikowana w trakcie zajęć poprzez odpowiedzi na pytania szczegółowe do treści tekstów i w czasie kolokwium; analiza wybranych przykładów funkcjonowania człowieka na kanwie treści zawartych w tekście źródłowym.

Egzamin pisemny.

Wykłady (Egzamin końcowy / Zaliczenie końcowe)	
Na ocenę 5:	Test wiedzy: 45 pytań (jedna odpowiedź poprawna), udzielenie poprawnych odpowiedzi na co najmniej 42 pytania.
Na ocenę 4,5:	Test wiedzy: 45 pytań (jedna odpowiedź poprawna), udzielenie poprawnych odpowiedzi na co najmniej 38 pytań
Na ocenę 4:	Test wiedzy: 45 pytań (jedna odpowiedź poprawna), udzielenie poprawnych odpowiedzi na co najmniej 33 pytania.
Na ocenę 3,5:	Test wiedzy: 45 pytań (jedna odpowiedź poprawna), udzielenie poprawnych odpowiedzi na co najmniej 28 pytań.
Na ocenę 3:	Test wiedzy: 45 pytań (jedna odpowiedź poprawna), udzielenie poprawnych odpowiedzi na co najmniej 23 pytania.

Ćwiczenia	
Na ocenę 5:	Znajomość tekstów omawianych w trakcie ćwiczeń, duża merytoryczna aktywność na zajęciach, angażowanie się w wykonywanie zadań podczas zajęć, częste zabieranie głosu w dyskusjach, wypowiedzi świadczące o dobrym zrozumieniu omawianych zagadnień i wykorzystywaniu nabywanej wiedzy, zaliczenie kolokwium na ok. 90%.
Na ocenę 4,5:	Znajomość tekstów omawianych w trakcie ćwiczeń, duży aktywny merytoryczny udział w ćwiczeniach, angażowanie się w wykonywanie zadań podczas zajęć, częste zabieranie głosu w dyskusjach, samodzielne wyciąganie wniosków, zaliczenie kolokwium na ok. 80%.
Na ocenę 4:	Znajomość tekstów omawianych w trakcie ćwiczeń, zauważalny aktywny merytoryczny udział w ćwiczeniach, angażowanie się w wykonywanie zadań podczas zajęć, zaliczenie kolokwium na ok. 70%.
Na ocenę 3,5:	Znajomość tekstów omawianych w trakcie ćwiczeń, niewielki aktywny merytoryczny udział w ćwiczeniach, zaliczenie kolokwium na ok. 65%.
Na ocenę 3:	Znajomość tekstów omawianych w trakcie ćwiczeń, znikomy aktywny merytoryczny udział w ćwiczeniach, zaliczenie kolokwium na podstawowym poziomie ok. 60%.

9. Literatura

Literatura podstawowa

- Oleś P.K. (2003) Wprowadzenie do psychologii osobowości. Warszawa, Scholar
- Oleś P.K., Drat-Ruszczak K. (2008) Osobowość. W: J. Strelau, D. Doliński (red.), Psychologia. Podręcznik akademicki. T. 1. (s. 651-764). Sopot, GWP

3. Cervone D., Pervin L.A. (2011) Osobowość. Teoria i badania. Kraków, WUJ
4. Rogers C.R. (2002) O stawianiu się osobą (s. 141-159). Poznań, Rebis
5. Hall C.S., Lindzey G., Campbell J.B. (2006) Teorie osobowości. Wydanie nowe (s. 392-405). Warszawa, WN PWN
6. Drat-Ruszczak K. (2008) Architektura osobowości – czym jest i jakie rozumienie osobowości proponuje. W: J.M. Brzeziński, L. Cierpiąłkowska (red.), Zdrowie i choroba. Problemy teorii, diagnozy i praktyki (s. 417-438). Sopot, GWP
7. Oleś P.K. (2003) Wprowadzenie do psychologii osobowości. Warszawa, Scholar
8. Allport G.W. (1988) Osobowość i religia (s. 39-50). Warszawa, IW PAX

Literatura uzupełniająca

1. Gasiul H. (2020) Psychologia osobowości. Nurty, teorie, koncepcje. Warszawa, Difin
2. Gasiul H. (2022) Personalistyczna koncepcja osobowości. Podstawy teoretyczne, mechanizmy rozwoju u jego zakłóceń. Warszawa, Difin
3. John O.P., Robins R.W. (red.) (2021) Handbook of personality: Theory and research. New York, Guilford Press
4. Mischel W., Shoda Y., Ayduk O. (2008). Introduction to personality. Toward an integration. New York, John Wiley & Sons
5. Ashcraft D. (2001) Teorie osobowości. Studia przypadków. Warszawa, WN PWN
6. Gałdowa A. (red.) (1999) Klasyczne i współczesne koncepcje osobowości. Kraków, WUJ

Publikacje prowadzącego

1. Majczyna M. (2011) „Warunki” i „sytuacje” człowieka dorosłego. W: A. Tokarz (red.), Pamięć. Osobowość. Osoba. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Annie Gałdowej (s. 177-188). Kraków, WUJ
2. Majczyna M. (2014) Przyzwalanie jako rys podmiotowego funkcjonowania człowieka. Czasopismo Psychologiczne, 20(1), 23-30. <https://doi.org/10.14691/CPPJ.20.1.23>
3. Majczyna M. (2016) Sytuacja psychologiczna jako wyraz aktywności własnej człowieka. Czasopismo Psychologiczne, 22(1), 37-45. <https://doi.org/10.14691/CPPJ.22.1.37>

Pomoce dodatkowe

Martowska, K. (2012). Lista Przymiotnikowa ACL Harrison G. Gough, Alfred B. Heilbrun, Jr. Polska normalizacja. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

10. Informacje dodatkowe dla studentów

Indywidualnie proszę obejrzeć film pt. "To nie jest kraj dla starych ludzi".

Dodatkowe 2 punkty do egzaminu można zdobyć, gdy Studenci (w parach) zgłoszą się do przygotowania dwóch prezentacji poświęconych analizie tekstów Allporta i Rogersa.